

۲۱ تشرین ثانی ۱۹۱۸

نومرو: ۱۳۱

اجتهاد

اداره خانه

ایستانبول . جغالی اوغلنده

اجتهاد نهوی

« Idjtihad » Constantinople

اوره بشخی منه تأسیس

حریت فکریه به خادم

هفته لوق اجتماعی ، اقتصادی ، ادبی مجموعه

سنه لک : ۲۵۰۰ غروش

آلتی آلیق : ۱۳۰

تلفون : ایستانبول ۸۶۵

نسخه سی • غروسمه در

تورکیانک اعدامی حکمنی حاضر لایان شی لر

دونکی دوشونجه لر بو کونکی نتیجه لر

اولمایه مخصوصدرلر . بوادعانک مصیب بیر ادعا اولدیغنی تسلیم ایتمه مک ظن ایده رم، که کورلکه بیر برهان داهای عرض ایتمکدن باشقا بیر شیئه منجر اولماز . بو حقیقتک یاقیجی ایشینی آلتنده کوزمن قاماشما قسزین کندی کنیدی میز معاینه ایده لم . بومعاینه نی پایه بیلمک، کورلکه ده وضعیفلیکده چوق ایله ری کیتمه مش اولدیغیزی اولسون کوسترسین . اطمنانم شومر کزده در که بیرملک قوت و ممکنق شو اوچ خصوصده کی درجه نصایله تعین ایدر :

۱ — صحت عمومی

۲ — ثروت عمومی

۳ — معارف عمومی

صحت عمومی نقطه نظرندن نه قادار وضعیف اولدیغیزی ینه (اجتهاد) ک ستونلرنده (یانغین وارا) صیحه سی آلتنده تدقیق واران ایتشدم [۱] . بزده ، انسان حیاتی قادار

[۱] اجتهاد ، نومرو ۴۹ فی ۱ تموز ۱۳۲۸ . ۲۳

حزیران ۱۳۳۰ تاریخ و ۱۲۲ نومرولو (اجتهاد) ده (صحت عمومی ایشی و کیدی شی) عنوانی مقاله منله ، ۱۱۷ نومرو و ۲۱ اغستوس ۱۳۳۰ تاریخلی (اجتهاد) ده (بو یوک خسته لاق) عنوانی مقاله منی ده اوقولک .

(وولتهر Voltaire) ک (محمد) اسمیله ۱۷۴۱ ده قلمه آلتیش بیر فاجعه سی وارد . فاجعه نک معتنا قهرمانلرندن عمر [ر . ع] ک آغزینه (وولتهر) شومصرای قویمشدرد :

Le peuple aveugle et faible est fait pour les grands homme که کور وضعیف ملتر، بو یوک آداملر ایچون خلق اولونمش در « دیمکدر .

بوسوزده بیر شعار تفرد واستبداد وار ، وعمر [ر . ع] ک آغزینه ، (وولتهر) زورله قویمش، زورله یاقیشدیرمشدرد . بن شیمدی تیاترو و تاریخ منقدلیکی یاماق فکرنده دکلم .

(وولتهر) ک (عمر) ه سویلشدیکی سوزده بو یوک بیر حصه حقیقت وارا :

جاهل وضعیف ملتر بو یوک آداملر خدمت ایچون یاییلمشدر ، ادعای بوش بیر ادعادر، ادعاسنده بولونماق ممکن دکلدرد .

بن شیمدی کوچک بیر تعدیل ایله بومناطق، ملاحظه مه موضوع یاباچاغم . کور وضعیف ملتر عالم وقوی ملتر خدمتکاری

دکرسز، اعتنايه آژ شايان کورونن بير شى يوق در .
طاؤقلرك محافظه حياتى ايچين انسانلرك صيانت حياتى
بولنده مصروف اهتمامدن دها زياده اهتمام اولونور .

سنده بير قاچ يوز كيلو سولفاتو صرف ايتمكله بير
قاچ بيك وطنداشك حياتى و ذريقى قورتوله بيليركن
بويير قاچ يوز كيلو سولفاتونك صرف ايديلمه سى قوجه
بير ايملرطورلغك محافظه صحتى ايچون ۲۰۰,۰۰۰ ليرادن
فضله تصدقده بولونولماسى بومتهم لاقيدلكك الواضح
دليلي دكليدر ؟

بير چوق ولايتلرمنك مرکزنده بيله لغم قطعياً يوق،
صو مجرالى يوق . بعضيلرنده ايسه عدمى وجودينه
مرجح درجده پريشان ومضحمل در . لغم و صويوللرينك
عدمى ، وجودينه مرجح اولان بويوك شهرلرمنه مثال
اوله رق (ارضروم) ي كوسته ريرم : (ارضروم) ي رآى العين
كورمه دم . فقط انقلاب دن اول وبعدا انقلاب ارضرومده
قالمش و هر طرفنى كورمش اولان حسين بكدن ، -
اليوم ارضروم مبعوثى [۲] حسين طوسون بكدن - تحقيق
ايتدم : آلايغ معلومات، معلومات تخمينيه مى تأييد ايدنيور :
(ارضروم) ده لغم و صويوللرى مضحمل بير حالده در .
صويوللرى مزارلر و ابدستخانه لغملرى ايله مصافحه
ايدمرك اوزانير . بوسيله (ارضروم) ده تيفو خسته لغى
هيچ بير سنه اكسيك دكلدر . هر سنه ، (ارضروم) ك
مرکزنده تيفودن ۱۷۰۰ [بيك يدي يوز] جان تلف
اولور . اون بش يكرمى سنه دنبرى (ارضروم) ده
خسته خانه لك ايتمش اولان بير بنا بوكون قيشله اتخاذا
ايديلشدر . بوقيشله ده ساكن عسكرك آره سنده سنوى
وفيات ديكر قيشله لرده كى وفيايه نسته يوزده اوتوز
نسبتنده فضله در .

(ارضروم) ك ايكي ساعت اوزاغنده كاثن (مراد
چاي) نك جوارى بطاقل اولمش در! اطرافنده كى كويلرى
صيته قيروب كچيرمكده در . نهرك تطهيرى حالنده ،

[۲] اليوم مى آژانس مديرى در ده .

بيكگرجه صيته قربانانلرينك حياتى قورتولاجاق ؛ زيرا
(مراد چاي) طاشوب اطرافنى بطاقلغه تحويل ايتمدن
اول سواحلنده كايتلى حصر اونى چيقارمش وبونك
اعشارندن ۶۰۰,۰۰۰ ليراراده سنده ايراد حاصل اولورمش ؛
شيمدى حكومتك بو ايرادى ، ۵۰ ليرايه تنزل ايتمشدر .
(ارضروم) روسيه حدودنده بير ولايت اولاجاق،
يارواغياره قارشى وباخصوص كوچوك همشيره سى (باطوم)
خانمه شيمدى بك شيق ، بك مزين ، بك زنكين بك
زنكين اولان (باطوم) خانمه قارشى سرفراز بير ادا ايله
كورونمه سى لازم اولان بير شهر مندر . كچنده (رباب) ده
ذكر ايتديكم يومشاهده يي تكرر ايتمكده اصابت كوردم .
صحت عموميه نقطه نظرندن نصابسز لغمى شو كوچوك
مثال كوسترمه يه كافى در .

ثروت عموميه منزه كلنجه :

هر سنه بودجه آچيغنى قاباق ايچون بش آلتى مليون
استقراض خارجى عقد ايتمه موجود بورجلرى ايچون
هر سنه طقوز مليون ليرا فائض ويرمه يه مجبور اولان [۳]
بير ملتك ثروت عموميه سى ميدانده در ، كه بك سفيلى در .
بوابده دها قطعى بير فكر ايدنك ايچون رسومات
مديريت عموميه سى طرفندن نشر ايديلن (ممالك عثمانيه نك
بيك اوچوز يكرمى بش سنه مالى سنه مخصوص تجار
خارجيه استايتستيقى) نى دقتله كوزدن كچيرمك كفايت
ايدر . مذكور ايتايتستيقك (ج) اشارتى و ۲ نومرولى
لوحه سنده ادخالات و اخراجاتك مقدارينى كوسته رن
ارقام مدهش در .

كمرك رسمندن معاف اولاراق اخراج و ادخال اولونان
اشيانك قيمتلىرى كوسته رن بوجدولده ، ۱۳۲۵ سنه سى
ظرفنده (بلغارستان) ك بونوع دن بزه ۵۰ مليون ۷۷۲,۱۰۰
غروشاق اشيا ادخال ايتديكى حالده يزم بلغارستانه اتخاق

[۳] شيمدى هر سنه لاقل ۳۰ مليون ليرا استقراضه
وتقريباً ۴۰ ميايون ليرا فائض اعطايه مجبوروز .

[۱۰ تشرين ثانى ۱۹۱۸]

فضله اولاراق بزده کی اوقور یازار لایله بلغارستان اوقور یازار لری آره سنده بویوک فرق واردر . بزم دارلفنومزک پروغرامنده ، بلغارستان رشديه مکتبی پروغرامنده موجود بعضی درس لک بولون دینی تأیید اولونیور ! (ایستانبول) لک متمماتندن اولان آطه لرده ، قاضی کوینده ، حیدر پاشاده تور کجه بیلمه بن عثمانیلره تصادف ایتدم و حیرت و هجرانم تعریف اولونا مازدرجه لری بولدی . بوقادار نحیف العافیه ، بوقادار فقیر ، بوقادار اعمی بیرملک ، اطرافنده کی بوقادار کوربوزه بوقادار زنکین ، بوقادار منور بین ملت لک تماسه کلدیکی وقت نه اولاجاغی دوشونمک اُک آجی اندیشه لرمنددر .

آنا طولوده شمندوفر خط لری نیک تأسیفی تیتزه یه رک کوزتله یورم . بز عصر وزمانم زک مبارزه حیاتیه سنه مخصوص سلاح لره مسلح اولمان اول متعدن یعنی بومعنا ده مسلح اقوام ایله تماسه کلیرسه ک حالز نه اولاجاق در ؟ (تونس) ، (جزائر) لیرینک النده - پک آزمستنا بر طرف - مندیله ایچی قدر طوپراق قالمامشدر . بوا ملاکن تجرید [Expropriation] ، جبر و غصب ایله واقع اولور ظن اولونماسین . هپ علمک جهله ، ثروتک فقره ، فعالیتک عطالت ، یسرک عسره طیبی و ضروری اولان غلبه و تفوقیه حصوله کلور .

فعال ، معلوماتی ، سرمایه دار بیر قومک نسبتاً تن پرور ، آز معلوماتی ، آز سرمایه دار قوملر آره سنده نه انقلابلر حاصل ایتدیکنی کوسترمک ایچون (آوستریا) یی اله آلاجام . (آوستریا) یی مثال آلاجام . چونکه آوستریا مستقل بیر حکومت در ، سیاسیاً آوستریاده کی کافه اقوامک متبوعی در . واورایه کلن اقوام ، سیاسی و عسکری بیر استیلا ایله کله یور ، تابع و قوانین موضوعه مملکته منقاد اولاراق کلور . (آوستریا) ده اوچ سنه متدایاً قالدیم ، اجتماعی و سیاسی احوالی یقیندن مطالعه ایده بیلدم ، آوستریادن امنیتله بحث ایده بیلیم .

آوستریاده ۴۵ میلیون نفوس واردر . یونک

۴۳۴۰۷۳۴ غروشلق اشیا اخراج ایتدیگمز کورولور . دیگر بوتون ممالک اجنبیه دن بونوعدن تورکیایه ادخال اولونان اشیا نیک مجموع قیمتی ۱۲۴،۶۸۱،۶۶۷ غروشیه بالغ اولدینی حالده بزم اخراجامزک قیمتی ۳،۳۰۵،۵۳۶ غروشیدن عبارت قالمشدر .

زراعی بیرملکت اولماق شهرت وادعامزی نظر اعتباره آلاراق ایستانبلیقک حبوبات وارزاق اخراجات ، ادخالات بحثی دقتله کوزدن کچیردم . بوخصوصه دخی ادخالاتک اخراجات پک چوق تفوق ایتدیکنی اسف و هجرانله کوردم .

ینه آله (بلغارستان) ی آلیورم . بز (بلغارستان) ۲۴۲۳۳ غروشلق بغدادی اونی کوندرمش اولدیغمز حالده بلغارستان بزه ۳۵،۴۳۲،۰۹۹ غروشلق بغدادی اونی صاتمشددر .

(یونانستان) ی ده ذکر ایدهیم . (یونانستان) ه بزیا لک ز ۱۸۳ غروشلق اون کوندرمش اولدیغمز حالده یونانستان بزه ۲،۸۳۱،۵۵۷ غروشلق بغدادی اونی صاتمشددر . (قره طاغ) بیله بزه بوخصوصه فائق کورونیور .

تجارت خارجیه مزى ، یی استاتیسقلری اساس واستناد آلاراق بیرقاچ دفعه موضوع بحث ایده جکم وچوروک اولان باطنمزى لعبه کوسترمیه چالیشه جاغم ؛ بوراده مقصد ، ثروت عمومیه خصوصنده کی نصیبسزلکمزى آکلاتماقدی . بوقادار کافی در صایرم .

معارف عمومیه مزى :

معارف عمومیه نیک درجه سی ، اول باول بیرملکسته ، اوقور یازار لک یوزده قاچ نسبتنده بولون دینی تحقیق ایدیلره رک تعیین اولونور . بزده ایسه شیمدی ، نشر ایدیلن استاتیسقلرک مندرجاتنه نظراً اوقور یازار لرمزک مقداری ، نفوس عمومیمزک یوزده ۶ : ۱۰ ی نسبتنده در .

اونوز اونوز بئش سنه اول بلغارستانه نفوس عمومیه سنک اوقور یازاری یوزده ۶ : ۸ نسبتنده ایکی بوکوره اوقور یازار لک نسبتی یوزده آلفتمه بئش بوکوره بئشدر .

۶۸ بويوك املاك صاحبي موسوى بولوندى . ۱۸۷۳ ده
بواسحاب املاكك عددى ۲۸۹ ايدى . ۱۸۸۰ ده ۳۷۰۰
اصحاب املاكك ۶۸۰ ى موسوى بولوندى .

۱۸ سنه ظرفنده يعنى ۱۸۷۴ ايله ۱۸۹۲ سنه لرى
آرە سنده ۴۳,۰۰۰ كوچوك اراضى موسويلر كاله كچدى .
بوكون مملكتك اك محصولدار طور اقلرى بوفعال قومك
النده در .

ايكى ميليون نه زياده سگنه مملكت ، رقتيله كنىرى
ابونلرى ملكى اولمش اولاره بواراضيره شيمىرى
موسوى لرك ضرر مملكتلى اولاراي ايشه مكمه در !

ايشته اعشى وضعيف بير قومك ، بصير وقوى قوم لرك
خدمتكارلغنه نه درجه يه قادار مخصص اولديغى كوسترن
بيرواقعه ويا برفاچه ! آرتق مقاله يه ختام ويريم : وقتى
بك طارالمش در . آوازمك يتيشديكى قادار وطنداشلى !
سلاح باشنه ! ديهه باغيبيورم . فقط بنم مراد ايتديكم
سلاح نه ماوزدر ، نه ياتاغاندر ، نه نصل يمانى ، در . بو
سلاحلرك هپسك اوزه رينه استهزا خنده لرى صاحبان
سلاح لر ايله مساح اولمايه دعوت ايدىيورم !

ايش كليور معارف نظارتك همتنه طايانيور . بزه
فكر تشبث لازم ، شيمه دوام لازم . فقط بالذات معارف
ناظرى (محيط المعارف) ى ايله شيمه دوام دن محروميت
درسى ويردى . ايكي نسيخه چيقاردى . صوكره بيروارمش
بير يوقش !

نقصانكى بيل يا بر ايشه باشلامه اول

يا باشلاديغك كارى پزيراي ختام ايت .

فقط بوپره نسيب لر بك چوق شيلر كچي اونوتولمش !
اكر اونوتولماق ، يعنى ياشاماق ايسترسك اونوتمايم .
« غالب زبونى قاعده در ايله مك تلف ! »

اخبارى اونوتولماق ، بزه باشقا معارف ، باشقا دارالفنون ،
باشقا معارف سرعسكرى ، باشقا عرفان لشكرى لازم .
ضعيف ، ضعيف ، ضعيف ، اوچ قات ضعيف . اوچ قات ،

۱,۱۴۲,۰۰۰ ى يهوديدر . مجارستانده $\frac{1}{4}$ ۱۷ مليون
نفوس واردر . بونك ۷۸۰,۰۰۰ ى موسويدر . آوسترياده
۱۰۰۰ نفوسك ۴۸ ى موسويدر .

معالم ژوراشق Jurashck طرفندن ترتيب ايديلن
ايتايتستيق نتايچي بومر كرده در .

موسوى لر ، مقدار صحيجلرني كيزله مكله ، دينآ ،
مكلف اولدوقلرندن بومقدار ، مقدار حقيقتك دوننده
اولماق لابدر . هر حالده فرق بك بويوك اولماسه
كركددر . (ويانه) ده ۱۲۰,۰۰۰ نفوس موسويه واردر ، كه
نفوس عمومىك ۱۰۰ ده اونى مقداريدر .

موسويلر ، آوسترياده ديمك كه بير آووج دينه جك
قادار آز مقدارده در . بوفعال ، عالم ، تجربه ديده ،
سرمايه لى قومك آوسترياي نه حاله كتيرديكى معاييه
ايدرسك نتيجه لاعلى التعيين بير اوروپالى قوم ايله تماسه
كلديكمز وقت نه اولاجاغمز آكلاشيلير :

بوكون موسويلر ، (ويانه) ده موجودخانه لرك يوزده
اليسنه مالكدرلر . زيرا اولاموجود خانه لرك يوزده
قرقنك موسويلره عائد اولدينى دفتر خاقانى قيوديله ثابتدر .
پاره اقراض ايدرك ناملرينه مرهوز قيد ايتيردكارى
خانه لرده خى نظر اعتباره آلينجيه بونسبت مالكيت (۱۰۰) ده
(۷۰) . قادار يوكسه لير .

اراضى ملكيته كلنجه ۱۸۴۹ تاريخنه قادار اراضى
صاين آماق موسويلر ايچين ممنوع ايدى ، بو تاريخده
ممنوعيتك قالدريلماسى اوزه رينه بير قاج سنه ظرفنده جبر مافات
ايتمشلدر . بوكون بارون (روجيلد) ، (بوهميا)
مالكانه لرنيك نصفنه يعنى عائله ايمپراطورينك مالك اولدينى
اراضينك يدى مثلى مقدارنده اراضى به مالكدر . (روجيلد) ك
(آشاغى - آوستريا) ده (موراوىا) ده (سيله زيا) ده
(مجارستان) ده كى اراضيسنى ده داخل حساب ايتييورم .

(غاليجيا) موسويلرينك اراضى تملكى ممنوعيتى
۱۸۶۷ يه قدر سوردى . بوتاريخده ۳۸ ملك صاحبي
واردى . اوچ سنه صوكره انتخاب رآنى ويرمه يه صلاحيتدار

مجلس مبعوثانك فسختی غیر موافق بولدیفنی و چونكه یكی
انتخاباتده عراق و سوریه الخ... دن مبعوث آلینایا جاغندن بو
قطعه لرك بز دن آیریلانسی تصدیق ایتمش اولاجاغمز فکرنده
بولوندیفنی سویله دی . بز حالا بو قافاده اولمالی می یز؟ بویله
ادراك صحنه لری قارشیدنده ناصل و نزهده کافی درجدهده
فریاد ایدم جگمی بیلمه رك

نیست جانی که بکام دل خود کریه کنم
کاش می بود برون از دو جهان صحرائی!

دییه باغریورم . بز بومعاسز و پك عبث « ایمپریالیزم »
هواسی و خلافت نواسی یوزندن بیر آواج قالدق . بوگون
« تورکیا » ده بش میلیون صاغلام « تورک » قلمادی .
داها دون مجلس مبعوثان کرسیسی اوزرندن بر دیوانیه
مبعوثی حربك ملت لر ایچین محاسن و محسناشدن بحث
ایدیوردی . کویا بز حرب ایتدیگمزه ایی ایتمش . ملت
طرفندن انتخاب اولونمایان چته چی و چاپو لچی بیر حکومت
طرفندن نصب ایدیش بولونان بیر مجلس منصوبان
اعضاسندن البته بویلهده سویلهیه جك لر چوق بولونور .
رجا ایدرم عراق و سوریه ، یمن اوزرلرنده حاکمیت
هواسی آرتق باشمزهده اسمه سین . بز کیسه نك دکل
حقمزهده طبیعتك ویرمکده اولدیفنی اعدام حکمنی حکمسنز
براقیای دوشونه لم . بومدهش ووخیم یاره منك اوزره رینه
کله جك نسخه منزهده شهادت پارماغله باصا جاغم .

۱۷ تشرین ثانی ۱۹۱۸ اجتهد ثوی

دوقتور عبدالله جودت

اون اوچ قات قویله یان یانه ناصل کله بیلیرز؟ کلر سهك
ناصل پایدار اولابیلیرز؟ مصیبت آتیه بی کورمش اولماق
ایله متسلی اولماق کافی دکلدر . مصیبتی حکمسنز بر اقا جاق
نه یاییورز؟ یاییلماسنی آرزو ایتدیگم ، یاییلماسی ممکن
اولدیفنی حالده یاییلمایان هم تدرر . مکتب لری طفیلات
فابریقه سی اولماق دن قورتارماق ، تدریسات و تربیه یه
عاقلا نه و معقول بیر استقامت و جریان ویرمک ممکن در .
دارالفنوندن چیقان لر ، فنونک ویردیکی سلا حله مسلح
اولاراق ، حر ، سرباز ، توانا ، نفسنه معتمد اولاراق
جیقسن ، دیپلوماسنی آلیر آلماز ، یکی دوغان و آناسنک
مه سنه صاریلان چوجوق کی خزینه دولته صاریلایسن ،
خزینه دواتی ، ولو خدمت مقابلنده ، اتمک دن باشقا
بیر طرز معیشت بولمایه غیر واقف و غیر مقتدر اولمایسن .
آه نه در بو عمومی « عدم اقتدار » ؟ اطرافیزی احاطه
ایدن بو « اقتدار » لر بزی بلع و بر باد ایتمه مه مک ممکن
اولاجاقی؟ و بز یاقین دن جانی قورتارماق ایستین بیر
آدامک اقدام آتشیله تلافی مافات ایتمه مه مقتدر اولاجاقی یز؟
بو وادیده کی امیدلر بر حیات و رعشه دار اولسون :
ایشته نیم آجی دوشونجه لرم .

*
* *

بوسطری لری ۱۳ تموز ۱۹۱۲ ده یازمش و باصه شدم .
بن دونی قورقور لیمی ، بوگون ، مصیبت واقعه حانی آلماق
اوزره گوریورم . چونكه نه خلقمزهده ، نه زمام دارلر مزده
حالا دردمزك ماهیتی آکلارلق گورمه یورم . دون اقشام
گوروشدیگم بیر محجم خارجیه ناظر منر محترم رشید باشانك